

FENOMEN I SADRŽAJ NASILJA

Mustafa SPAHIĆ

UDK 343.55:28

SAŽETAK: Svako etičko učenje utemeljeno je na pitanjima o dobru i zlu, naredbi i zabrani, slobodi i odgovornosti, mogućnosti i dužnosti i pravu i obavezi. U ovom radu autor piše o fenomenu i sadržaju nasilja, fokusirajući se na izvore zla i nasilja prvenstveno iz perspektive učenja islama. Etika izvedena iz islamskog učenja zagovara svetost nepovredivosti života, pravdu i jednakost. Zaborav Boga, udaljavanje od Boga, a približavanje šejtanu neumitno vodi ka samodestrukciji, negaciji vrijednosti, principa, nepravdi i nasilju nad drugima, neredu i ugrožavanju prirode. Na temelju izvora Islama, Kur'ana i Hadisa, muslimani vjeruju i svjesni su, kako god ljudi Boga zvali i imenovali, On je Jedan te Isti, svi smo samo Njegova ravnopravna stvorenja, svi se samo Njemu vraćamo i samo pred Njim račun polazemo. Kao što nema našeg i njihovog, nego Jednog Jedinog Boga, tako nema naših i njihovih lopova, kriminalaca, nepravednika, nasilnika, zločinaca, zlikovaca, lažova, seksualnih manijaka, nego postoje samo lopovi, kriminalci, nepravednici, nasilnici, zločinci, lažovi i pljačkaši. Izvori i arhetipi zla i nasilja su na šejtanskim izvorima utemeljene misli, ideje, ideologije, koncepti, teorije, doktrine i dogme koje se pozivanjem na Allaha pokušavaju legitimirati, legalizirati i regularnim učiniti.

Ključne riječi: izvori islama, etika, nasilje, zlo, nered, pravda, jednakost

Uvod

Allah dž.š je stvorio čovjeka u određenim granicama i okvirima. Te granice, okviri, forme i oblici života su čovjeku i ljudima objavljene preko Objave i one su im pokazane i demonstrirane i s njima su u potpunosti upoznati preko sveukupne vjersko-životne i moralno-etičke prakse svih poslanika i vjerovjesnika:

“To su Allahove granice, a ko se Allahu pokorava i Poslanika Njegova slijedi, On će ga uvesti u vrtove kroz koje protječu rijeke da zavazda boravi u njima, i eto uspjeha golema. A ko Allaha ne sluša, ne slijedi Poslanika Njegova i ko se drzne preko Njegovih granica u Oganj će ga uvesti da ostane u njemu zasnogda, jer ponižavajuća patnja je za njega.” (En-Nisa, 13. i 14.).

Skoro da bi se bez pretjerivanja moglo kazati da su: Dobro-zlo i

Naredba- zabrana četiri osnovna i središnja etička pojma. Naime, nema i nikada nije bilo i neće biti ni jednog i ničijeg etičkog učenja bez kazivanja o dobru i zlu, naredbi i zabrani, slobodi i odgovornosti, mogućnosti i dužnosti i pravu i obavezi. Kao što je Allah dž.š stvorio čovjeka i ljude da žive u granicama i okvirima određenih propisa, tako je kršenje, prelaženje i izlaženje iz tih granica ustvari ulaženje u Zabranu- Nehj, zabranjene sadržaje, radnje, postupke, ponašanja, čine, riječi, djela, praksu- Haram, koje su Grijeħ- Ismun.

Terminologija i značenja

U svom pojmovnom i terminološkom određenju zabrana se u Islamu naziva Nehj, a sve ono što se kao sadržaj, kao radnja, činjenica, čin, praksa, ponašanje, djelo, i riječ

zabranjuje naziva se Haram. Dakle, sama Zabrana naziva se Nehj, a bilo koji sadržaj Zabrane naziva se Haram. Sve zabrane po Šerijatu i Ahlaku u Islamu imaju za osnovni cilj zaštitu bitnih vrijednosti na temelju i u okviru kojih ljudi jesu, bili su i mogu biti ljudi. Osnovne vrijednosti koje Islam, na temelju Šerijata i Ahlaka pomoću zabrane kao sredstva, instrumenta, međe, zida, razmeđa, granice i lijeka štiti i čuva, brani, čini neupitnim, svetim i nedodirljivim su: vjera, život, čast, imovina, osjetila, razum, um, pamet, potomstvo, dostojanstvo, mir, sigurnost, sloboda, spoznaja, nauka, rad, kretanje, privređivanje, pravo govora i pisanja, priznanje i ravnopravnost, u razlikama, a ne istovjetnostima i suprotnostima.

Sa stajališta čovjeka i ljudi, njihove slobode, sigurnosti, časti, mira i dostojanstva, jedino je u odnosu

na dvije krajnosti, dominaciju i asimilaciju, prihvatljiva koegzistencija. Zahvaljujući priznanju drugih i drugačijih Islam funkcionira na principu koegzistencije, a koegzistencija podrazumijeva da su svi ljudi kao ljudi najsavršenija Božija stvorenja, od Boga stvoreni slobodni, ravnopravni i različiti, a ne jednaki i suprotni, da su svi Ademovi potomci, da su od zemlje stvoreni i da podjednako i ravnopravno imaju pravo na život, vjeru, čast, dostojanstvo, mir, sigurnost, osjetila, razum, um, pamet, porodicu, potomstvo, slobodu, spoznaju, nauku, rad, privređivanje, poslovanje, kretanje, kuću i stanovanje.

Kada šerijat u okviru Islama, kao neupitnu vrijednost neupitnom i nepobitnom zabranom, štiti ljudski život, on štiti život kao život, kao Allahov dar, milost, svetost, i krunu svih stvorenja podjednako, uvijek svugdje i svagda neovisno od toga o kome se radi: kršćaninu, hrišćaninu, protestantu, Židovu, brahmanu, budhisti, šintoisti, sabejscu, mandejcu, mahinejcu, mazdejcu, jakobitu, monofizitu, taoistu, konfučijancu ili muslimanu. To je zato što Islam poznaje, priznaje i autoritetom svog cjelokupnog učenja i institucionalno brani i čuva sve nebeske religije: judaizam, brahmanizam, budhizam, sabeizam, kršćanstvo, hrišćanstvo, protestantizam i njihove svete spise i knjige- što je za Islam ljudski život, kao život i kao univerzalna vrijednost i Allahov dar kojim samo On, kao Jedini Stvoritelj, ima pravo da raspolaže, je prije svega ispred i iznad svega toga. Zato je po Kur'anu, a i po Tevratu (Tori), ubiti jednog nevinog, ni krivog ni dužnog čovjeka, koji na Zemlji nikakav nered nije sijao grijeh ravan kao sve ljude pobiti. Osnovna vjerska, pravna i moralna deviza Islama je služiti Bogu u okviru granica Njegove volje, ne prelaziti te granice i koristiti ljudima.

Dvije su odrednice, odlike i bitne karakteristike čovjeka: sloboda i nehotično i nenamjerno zaboravljanje, osnova, potencija, preduvjet i pretpostavka svakog grijeha i griješenja. Zaborav je neizbježna i neotklonjiva

odlika ili odrednica čovjeka ili njegova Ahilova peta, koja prati ljudski rod od praoca Adema i pramajke h. Havve iz Dženneta do kraja svijeta, života i postojanja:

“Eto tako Mi Kur'an u slobodi na arapskom jeziku spuštamo i objavljujemo i u njemu opomene i prijetnje kaznom pomno nižemo i ponavljamo da bi bogobožni bili, da bi se grijeha klonili i da bi ih Kur'an na Sjećanje na Allaha i pobožnost pobudio. Neka je uzvišen Allah, Vladar Istiniti! A s Kur'anom u slobodi ne žuri prije nego li se tebi objavljivanje njegovo ne završi! I kaži: Gospodaru moj! Povećaj i proširi znanje meni! Adema smo Mi još odmah u početku, od praiskona obavezali, upoznali i upozorili na šejtana, ali on je nehotice zaboravio i ne nadosmo kod njega odlučnosti!” (Taha, 113.-115.).

Na bilo koji čovjekov zaborav u slobodi: svjesni- nesvjesni, namjerni- nenamjerni, hotimični- nehotimični, slučajni- sistemski, mahinalni ili ciljani ubacuje se šejtan, kao Ademu, a.s., prokleti Iblis, da udalji čovjeka od Allaha, od Dženneta, od Istine, od Upute, od Pravog Puta, od poslanika i vjerovjesnika, od Naredbe i Zapovijedi, od Halala, od vjernika i da ga približi sebi i svojim sljedbenicima: nevjernicima, mušricima, nepopravljivim grešnicima, kufru, širku, zabludi, tami, nasilju, grijehu, propasti i Džehennemu. Prije bilo kakvog doticaja i utjecaja šejtana na čovjeka, Adem je, dakle, ljudska vrsta kao njegovi potomci, prije toga upozorena na sve šejtanske vesvese, obmane, magije, bajanja, varke i čarolije. Sve što šejtan obećava h. Ademu, a.s., i h. Havvi u Džennetu je obmana, varka, pričin, bajanje, iluzija, fantazija, fikcija, fatamorgana, šarenlaža, roba od nevidiša, magija, bajka, halucinacija, virtualni i frivolni svijet, simulakrumi, artefakti i nezajzljiva želja kao plod pokvarene mašte u slobodi kada čovjek na bilo koji način zaboravi Allaha. Sva njegova neodoljiva i skoro neprestano neotklonjiva obećanja utemeljena su na narušavaju Božijeg reda i poretka, na prelaženju, kršenju i brisanju od

Allaha dozvoljenih granica na preinačavanju Zabrane Nehja u Naredbu- Emr i Harama- zabranjenog u Halal- dozvoljeno što grijeh u svojoj suštini jeste, zatim na laži, prevari, obmani kako će čovjek i svi ljudi, ukoliko se približe zabranjenom drvetu, ustvari, haramu i grijehu, postati meleki i promijeniti vrstu, postati vječni, besmrtni i neprolazni i da će im se pokazati drvo vječnosti i ukazati vlast i carstvo koje neće nikada proći, nisu ništa drugo nego šejtanovi instrumenti, putevi, načini, modaliteti, forme, okviri i sredstva navođena i zavođenja čovjeka i ljudske vrste, kako bi on u trenutku zaborava Allaha, u formi slobode, prekršio Allahovu Odredbu, Naredbu, Zakon, Volju, Granicu, počinio Zabranu, Grijeh, prešao granicu, mjeru i izašao iz svoje naravi u kojoj je stvoren.

Bog je stvorio čovjeka u određenim granicama dozvoljenih propisa i ograničene slobode. Izlazenjem iz tih granica ulazi se u svijet Nejha i Harama i tako se gubi i izobličuje i izopačuje osnovna ljudska narav koju je Bog stvorio i kojoj je u slobodi, miru, sigurnosti i ravnopravnosti naredio da živi u okviru određenih granica i dozvoljenih propisa. Ko god i kad god, bilo kada i bilo gdje da griješi, bez obzira da li je riječ o čovjeku pojedincu, bračnom paru, porodici, rodbini, rodu, bratstvu, plemenu, narodu, rasi, naciji, klasi, kasti, staležu, učenom, neučenom, mladom, starom, imućnom, siromašnom, mušku, žensku, uglednom, neuglednom, oni ili oni, u zaboravu Allaha prelaze i krše Njegove granice, pogrešno koriste slobodu i čine nepravdu i nasilje nad sobom ili drugim ljudima.

Sa stajališta čovjeka i ljudi svaka vrsta grijeha, u osnovi i iskonu je zaborav Boga, samozaborav sebe i nasilje nad sobom ili ljudima:

“Gospodaru naš, rekoše (Adem i Havva) sami smo nad sobom zulum-nasilje počinili i ukoliko nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se sigurno ćemo biti izgubljeni i nesretni.” (El- Earaf, 23.)

Svaki i bilo koji grijeh nad sobom ili bilo kim je određena vrsta pada, unižavanja, unazađivanja, negiranja i poricanja čovjeka, ljudi i života. Kad god čovjek i ljudi griješe, duša se udaljava od sebe i svoga zavičaja.

Ustvari, grijeh je zaborav Boga, udaljevanje od Boga, a približavanje šejtanu, samozaborav sebe, samodestrukcija, samonegacija i negacija vrijednosti, principa, načela, nepravda i nasilje nad ljudima, nered i ugrožavanje prirode. Činjenjem grijeha čovjek postaje rob, robot, sluga, sredstvo i instrument stvari, predmeta, strasti, poroka, požuda, tijela, osjetila, mašina, životinja, ljudi, umjesto da bude Halifa- Allahov povjeritelj nad svim stvarima i stvorenjima na zemlji u okviru slobode na temelju vjere. Upadanjem u kandže grijeha čovjek postaje žrtva, epigon, sufler i besplatni sluga šejtana koji ugrožava i remeti anorgansko- organski, biljno- životinjski, svoj lični, vlastiti svijet i život i opće ljudski. Zato, kao što tijelo nosi i čuva dušu, koža, tijelo, odjeća, kožu i sramotne dijelove tijela, ljuska sadržaj jajeta, ljuska jezgru oraha i lješnika, tako Zabrana štiti, čuva i brani od Boga određene i zaštićene vrijednosti. Kada su u pitanju ljudi i međuljudski odnosi, procesi, relacije veze i komunikacije, Zabrana i zabranjeno se utemeljuje na intenciji i preventivi da se zaštiti svako Bogom darovano pravo- Hakk drugog čovjeka i ljudi općenito, da se izbjegnu i spriječe opasne, loše, štetne, grešne, odnosno, za ljudski život u ovostranoj i onostranoj, dunjalučkoj i eshatološkoj perspektivi opasne i pogubne posljedice. S te strane, zabrana je preventiva, a svaka kazna za njeno kršenje je egzemplar i primjena zakona, a ne kao odmazda i osveta krivcu, nego kao pouka, poruka, primjer, podrška, zaštita i odbrana onima koji nisu krivi.

Izvori zla i nasilja

Zaborav Allaha neminovno čovjeka i ljude izvodi iz granica Njegovih odredbi, izlaženjem iz tih granica oni neminovno zapadaju u grijeh

i griješenje, a posljedica grijeha je nered, nepravda i nasilje- zulum. U tom zaboravu h. Adem i h. Havva su počinili nasilje nad sobom. Umjesto vječnog drveta, vječnog života, promjene vrste i neprolazne i nezamjenjive vlasti šejtan Ademovim sinovima nudi, nameće i podmeće samo kategoriju, sadržaj, mjeru, smisao i cilj Nefsa, tjelesnosti i tijela, izvanjkosti, ospoljenja, puti, čulnosti, požudnosti, na račun i po cijenu zaboravljanja, potiskivanja i negacije Ruha, ideje, principa, vrijednosti, naredbe, zabrane i načela u čovjeku. U tom nametanju čulnosti, tjelesnosti, izvanjkosti, ospoljenosti, postvarenosti, fizičko- biološke animalnosti i instiktivnosti pod svaku cijenu i na svaki način čovjek na zemlji, pošto se nalazi u ambijentu i miljeu društva i društvenosti, zajednice i zajedničkog života u vremenu i prostoru društvenih pojava, procesa i odnosa i, pošto živi među ljudima, njegov grijeh koji donosi negativne efekte, učinke na druge ljude. To je u slučaju Ademovih sinova, da jedan brat Kabil, omađijan, obdžinjen, obmanut i prevaren od šejtana preko Nefsa ili čulne, nekontrolisane egzistencijalne duše po svaku cijenu želi da oženi sestru blizankinju koja mu je haram, sveta i zabranjena, ubija svoga brata Habila, jer u njemu naveden i zaveden, vidi granicu, zid, među, zapreku i razmeđe za izvršenje svoje pohote, požude, putenosti, animalnosti i surove instiktivne prirode, a ne u Allahovoj zabrani, određenju, načelu, principu, normi, zakonu, odbredbi i naredbi koja određuje i regulira, u okviru kojih se granica smije živjeti i može kretati, šta je dozvoljeno, a šta zabranjeno. U okviru tih granica nikada nije dozvoljen brak i seksualni odnos sa drugom vrstom: insana sa hajvanom, brak između oca i kćerke, majke i sine, brata i sestre blizankinje, homoseksualizam i lezbijstvo.

“A Nefs njegov (Kabilov) navrati ga da ubije brata svoga (Habila) i ubi ga, i gubitnikom i nesretnim postade.” (El-Maide, 30.).

Bez obzira što je ponesen i zasljepljen Nefsom Kabil ubio brata

Habila, Allahov se zakon, da brat ne može oženiti sestru blizankinju, nikada nije promijenio.

Bez ikakve dvojbe, *drugi izvor* nepravde, nereda, nasilja i općenito zuluma među ljudima koji seže do Ademovih sinova jeste apsolutizacija i dominacija Nefsa koja pokriva i dovodi u pitanje sve druge kvalitete i vrijednosti čovjeka.

Treći izvor, korijen i topos: nereda, zla i nasilja jeste učenje i tvrdnja da je Evu nagovorila zmija, a ona Adama da se približe zabranjenom drvetu u Raju. Takvo učenje i nazor imao je za posledicu da se žena stoljećima smatrala za vješticu i onom koja je Adama zavela na stranputicu. Prema Kur'anu, šejtan, a ne zmija, je naveo i zaveo istovremeno i Adema i Havvu, a adresa odgovornosti je Adem, a ne Havva:

“I šejtan ih počeo navoditi, zavoditi bajati im da bi im otkrio stidna mjesta njihova i na prevaru ih oboje zavede.” (El-Earaf, 20 i 22.) i “Tako Adem nije Gospodara svoga poslušao i s puta je skrenuo. Poslije ga je Gospodar njegov izabranikom učinio, pa mu oprostio i na pravi put ga uputio.” (Taha, 121 i 122.)

Četvrti izvor, pralijeha i praforma i humus: nereda, nepravde i nasilja jeste: rasna, klasna, konfesionalna, etnička, narodna, nacionalna, teritorijalna, imovinska, kastinska, staleška, obrazovna, rodna, intelektualna, rodovska, plemenska, rodbinska, državna, jezička, kulturna, politička ili bilo koja druga izvanjska ekskluzivnost, supremacija, osjećaj i svijest, nadređenosti i podređenosti. Takve ideje i doktrine dovode do politike duplih standarda i diskreciono-arbitražnog prava, ugrožava i dovodi u pitanje međunarodni: red, poredak, mir, stabilnost i sigurnost u svijetu, ali i ukida povjerenje među ljudima, državama i narodima i razara međuljudske veze i odnose. Takva politika inspiriše i ohrabruje sve ljude sklone brzim i prijekim rješenjima i uzimanjem sudbine u svoje ruke, a sve to vodi u maksimalizam, radikalizam, ekstremizam, suludi

avanturizam, ultraštvo, pa i u terorizam. To Kur'an savršeno detektira:

“Zato se ne pokoravaj i ne slušaj one koji programirano i ciljano u sistemu lažu. Oni bi jedva dočekali da ti i najmanje popustiš u istini, pravdi, redu, poretku, normi i zakonu, pa bi oni popustili u svemu.” (El-Kalem, 8 i 9).

Politika dvostrukih aršina nije ni tačna ni istinita, jer su svi ljudi od Boga stvoreni, po istom principu, po istom zakonu od istovjetne supstance i zato su oni En-Nas ili Gens una sumus- jedan smo jedinstven rod, a u krvnosrodničkoj ravni oni su Benu Adem- potomci Ademovi. Svako izvanjsko, fizičko i materijalno razlikovanje, vrednovanje, diskriminiranje ljudi je šejtanska vesvesa i neminovno vodi u nepravdu i nasilje:

“Zašto se nisi (šejtane) poklonio i sedždu Ademu učinio kada Sam ti naredio?- upita On. Ja sam, reče šejtan, bolji od njega, mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače- odgovori šejtan.” (El-Earaf, 12.)

Peti izvor i korijen zla, nepravde i nasilja i, možda jedan od najvećih izazova sadašnjeg ljudstva, jeste sveopći nemar, ravnodušnost (indiferentnost) prema drugom i drugačijem: “Često serecija, osjećaj i svijest, nare treba stidjeti ne toliko zbog zlodjela zlih ljudi koliko zbog indiferentnosti dobrih”, piše Martin Luther ili “Svijet nije loš zbog loših ljudi, nego zato što dobri ljudi ne čine ništa”, primjećuje Albert Ajnštajn. Taj nemar i ravnodušnost za drugi i tuđi život ide do krajnjeg cinizma. Na devetogodišnji rat Iraka protiv Irana od 1980. do 1989. godine koji je u svemu inicirao i pomagao Zapad, stajao iza Sadama protiv Homeinija i u kome je poginulo milion ljudi i ostalo tri miliona invalida i milioni jetima i udovica Henry Kissinger, posigurno najodgovorniji i najkrivlji čovjek za sva događanja na Srednjem i Bliskom istoku unazad pola stoljeća, hladno i smireno je izjavio: “Najbolje je da oba loša momka izgube.” Nije takva logika, sud, iskaz prema Allahovoj riječi:

“A ti nikako i nikada ne smatraj i ne razmišljaj da je Allah nemaran, ravnodušan i indiferentan na ono što rade i čine nasilnici i nepravdnici. On ih samo pušta do Dana kada će im oči ostati otvorene i kada će žureći, uzdignutih glava, netremice gledati a srca će im pusta i prazna biti.” (Ibrahim, 42. i 43.).

Na temelju izvora Islama, Kur'ana i Hadisa, muslimani vjeruju i svjesni su, kako god ljudi Boga zvali i imenovali, On je Jedan te Isti, svi smo samo Njegova ravnopravna stvorenja, svi se samo Njemu vraćamo i samo pred Njim račun polazemo. Kao što nema našeg i njihovog nego Jednog Jedinog Boga tako nema naših i njihovih lopova, kriminalaca, nepravdnika, nasilnika, zločinaca, zlikovaca, lažova, seksualnih manijaka, nego postoje samo lopovi, kriminalci, nepravdnici, nasilnici, zločinci, lažovi i pljačkaši. Bog bezuvjetno štiti i pomaže čovjeka kao čovjeka i ljude kao ljude, a narode i rase pomaže samo ukoliko su ljudi u ljudskom smislu. Narodi i rase su vanjski ukrasi i obilježja, a nisu bitna unutrašnja vrijednosna određenja. Zato nikada narode, nacije i rase ne treba ni potcjenjivati ni precjenjivati. To su sigurne klice kolektivne nepravde i nasilja.

Šesti izvor, praoblik, polazište i utočište grijeha, nereda, nepravde i nasilja jesu sve vrste unutrašnjih i vanjskih poroka: alkohol ili sva opijajuća sredstva, droga, kocka, duhovna pornografija i duhovna prostitucija oličena u mitologiji, magiji, vraćanju, gatanju, proricanju sudbine, budućnosti i idolatrije: “O vjernici! Doista su vino i kocka i kumiri i strelice za gatanje i proricanje ružne stvari, posao šejtanski! Svega toga se klonite da biste postigli što želite. Šejtan samo hoće da među vas neprijateljstvo i mržnju ubaci vinom i kockom, i da vas od spominjanja Allaha i salata (namaza) odvraća pa, hoćete li vi s tim prestat.” (El- Maide, 90. i 91.). Šest je osnovnih negativnih učinaka poroka: oni su odvratni šejtanski posao, među ljude ubacuju mržnju i neprijateljstvo, odvrćaju ljude od sjećanja i mišljenja na Allaha dž.š. i

od pravog i osnovnog obreda namaza, sužavaju i blokiraju ljudsku svijest i razaraju nervni sistem.

Sedmi korijen, topos i sjeme, veoma opasan i užasno prisutan izvor zla, nereda, nasilja, oektivne nepravde i nasilja. Šnepravde jeste rušenje hramova, sakralnih objekata (havri, sinagoga, pagoda, crkava, bazilika, katedrala, kapela, džamija, mesdžida, mekteba), zabranjivanje ljudima da ih grade, održavaju i idu u njih, zatim psovanje i blasfemija religijskih svetinja, zabranjivanje religijskih simbola, znamenja i oznaka i ismijavanje, ponižavanje, vrijeđanje i smatranje vjernika, samo zato što su vjernici, da su priprosti, glupi, naivni, primitivni, fanatični, sumnjivi, asocijalni:

“Ko je veći nasilnik i zločinitelj od onoga koji zabranjuje da se u hramovima Allahovim spominje Njegovo ime, i koji se svim silama trudi da se oni poruše. Dozvoljeno je braniti se onima koji su napadnuti zato što im se bespravno nasilje čini. A Allah je doista moćan da im pomogne, a i onima koji su neutemeljeno i potpuno nepravdom iz staništa i domova svojih protjerani samo zato što su: “Gospodar naš je Allah!” govorili. Da Allah ne suzbija ljude i narode jednei drugima, porušeni bi do temelja bili manastiri i crkve i sinagoge i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime !! A Allah će zbilja pomoći one koji Njega pomognu! Allah je doista moćan i silan!! (El-Bekare 114 i El-Hadž 39 i 40).

Osmi izvor, humus i počivalište nereda, nepravde, zla i nasilja jeste kada vjernici, u ime Boga, u odbrani religije pokušavaju nevjernicima i nasilnicima u svemu uzvratiti na isti način: nasiljem, terorom, osvetom, a ne redom, poretkom, pravdom i zakonom. Bez obzira što je Dostojevski s pravom pisao: “Bez vjere u Boga čovjek je najnezahvalniji dvonožac na Zemlji, bez vjere u Boga ne može se na Zemlji uspostaviti pravda ni na površini jedne suze i bez vjere Boga čovjeku je sve dozvoljeno”, u poremećenom i postnormalnom svijetu neki opaki, opasni i zloguki ljudi jednodimenzionalne

svijesti i ostrašćene pameti su ovu maximu promijenili u- Boga ima i sve je dozvoljeno. Oni se ponašaju neuzubillahi – da Allah sačuva, kao Božiji izaslanici, advokati i neupitni tumači na zemlji. Oni dijele certifikate istine, pravde, pravog puta, razlučuju i razabiru vjernike od nevjernika i dijele nebeske placeve za džennet. Tri su ključna metoda i puta u njihovom radu: El-Israfu- pretjerivanje i samo crno- bijela tehnika samo ovako ili samo onako po svim životnim pitanjima u svjetskim okvirima pustošenja kultura i razaranja školstva i obrazovanja, El-Guluvu- političko i ideološko pretjerivanje, ultraštvo, radikalizam, maximalizam i ekstremizam i El-Bagju- što bi rekli komunisti, revolucija, rušenje formi institucija i normativno- pravnog poretka, čak i nasiljem. To je u Evropi anarhizam i komunizam, a kod muslimana radikalna heteredoksija. Svaki maximalizam, perfekcionizam, ultraštvo, ekstremizam, ekskluzivizam i radikalizam je prelaženje granica i dovođenje u pitanje Božijeg mira, povjerenja, sigurnosti, stabilnosti, reda i poretka. Iz toga neminovno slijedi: “Ljudi su spremni svađati se zbog religije, ratovati i umrijeti za nju, samo nisu spremni da žive po njenim pravilima.” Tamo gdje je tako shvaćena religija spriječila jedan zločin pružila je ispriku za njih hiljadu” piše Charles Colton ili “Dovoljno smo religiozni da bismo mrzili, ali nedovoljno da bismo ljubili jedni druge”, piše Jonathan Swift, ili “Kako je lahko ispuniti svoje moralne dužnosti žrtvujući tuđi život”, nastavlja Noam Čomski. A Blais Paskal nastavlja: “Ljudi nikada ne čine zlo tako savršeno i tako veselo kao onda kad to čine iz pogrešnog vjerskog uvjerenja”, a Mile Stojić zaokružuje: “Hrvatima je pun nos Crkve kao trajno konzervativnog, pohlepnog i samoljubivog faktora javnog života“. Ovo bi se po Albertu Camusu mogao nazvati zločin iz strasti, dodajmo sa poremećenim religijskim pobudama. Na te i takve zamke i opasnosti Kur’an izričito upozorava i skreće pažnju:

“Svome Gospodaru se ponizno molite i obraćajte, jer On zaista ne voli one koji u bilo čemu granice prelaze. Nereda i nasilja na Zemlji ne činite, nakon što je red i poredak na njoj uveden i uspostavljen, a Njemu (Allahu) se obraćajte i molite u strahu i nadi, jer Allahova milost je blizu onih koji dobra djela čine i koji ni u čemu granice ne prelaze.” (El-Earaf, 55 i 56.).

Deveti korijen, topos, sjedište i središte i to najopasnije: zla, nereda, nepravde i nasilja jeste institucionalna nesloboda i nasilje koje koristi državna vlast, državni poredak i sistem protiv svog ili bilo čijeg i kojeg naroda. To je općem sistemsko, planirano, programirano, političko, državno i generalno nasilje koje se vodi pod firmom, reda, poretka, progressa i civilizacije i može se vršiti na nivou jedne zemlje, kontinenta, rase, nacije ili svijeta. Ova vrsta zločina i nasilja je osnovno obilježje 20. stoljeća. “Ima zločina iz strasti i zločina iz logike. Kazneni ih zakonik dosta lagodno razlikuje po predumišljaju. Mi smo u vremenu predumišljaja i savršenog zločina. Naši zločinci nisu više ona razoružana djeca što se pozivaju na izgovor ljubavi. Oni su, naprotiv, odrasli i njihov alibi je nepobitan, to je filozofija koja može služiti svemu, čak pretvaranju ubojice u suce (ovisno od kasnije kooperativnosti). Ali, od časa kad u nedostatku karaktera hitamo da sebi priskrbimo neku doktrinu, od časa kada zločin počne umovati o sebi, on buja kao sam um, on poprima sve oblike silogizma. Bio je osamljen kao krik, evo ga sad univerzalnog poput znanosti. Jučer osuđen, danas važi kao zakon. Zločin iz logike, to je napor da razumijem svoje doba. Smatrat će se možda da epoha koja je za pedeset godina iskorijenila, porobila i ubila sedamdeset miliona ljudi mora biti samo i prije svega osuđena. Potrebno je, ipak, razumjeti njezinu krivnju”, piše Albert Camus u “Pobunjenom čovjeku.” Najveća i najopasnija zamka zločina iz logike ili savršenog matematičkog i znanstvenog zločina koji se utemeljuje na doktrini i umu je kao sam um i postavlja sam sebe na pijedestal zakona i principa jeste

što ga danas čovječanstvo ne osuđuje nego mu se kao realiziranoj znanstveno- civilizacijskoj moći divi. Ovakvo kakvo je čovječanstvo ima samo snage da osudi zločine i nasilja iz strasti, a to kompletno pogađa muslimane kao žrtve i grupno kao aktere nasilja. Međutim, systemske zločine ili zločine iz logike nikada ne previda i ne zaboravlja Kur’an:

“Uzoholiše se i osiliše bez ikakva prava, faraon i vojske njegove na zemlji i pomisliše da nam vraćeni neće biti! Pa njega i vojske njegove porobismo i u more ih potopismo! Vidi kakav je kraj silnika bio! I njih smo Mi vodama koji pozivaju vatri učinili! A na Danu Sudnjem oni pomognuti neće biti. I na ovom svijetu prokletstvom smo ih pratili, a na Danu Sudnjem bit će od onih ogavnih.”

Sistemski i državni zločin ili zločin iz logike u Kur’anu se naziva tugjan, tagutizam ili u jednoj riječi faraonizam.

Zaključak

Nema dvojbe da su izvori i arheotipi nerada, zla, nasilja, općenito lažne, na šejtanskim izvorima utemeljene misli, ideje, ideologije, koncepti, teorije, doktrine i dogme koje se pozivanjem na Allaha pokušavaju legitimirati, legalizirati i regularnim učiniti.

Pošto svakom djelu, ponašanju, postupku, aktivnosti, poslu, praksi, igri, zabavi, riječi, držanju, karakteru prethodi i ispred se nalazi: misao, ideja, namjera, unutrašnji izvori grijeha, zla, nereda i nasilja, to znači da su unutrašnji temelji zla i nasilja među ljudima bili, sada jesu i bit će u svim vremenima duhovna pornografija i duhovna prostitucija oličene u mitu kao šejtanskoj objavi i svim oblicima i formama sihra – magije.

U tom kontekstu u praiskon grijeha, zla i nasilja spada: ukrivanje, skrivanje, utajivanje i pokrivanje od ljudi Allahovih znamenja. To je, ustvari, pravi i čisti kufr. Neotklonjiv izvor i rasadište nasilja i grijeha je kada u čovjeku pojedincu, grupi, zajednici, narodu, naciji, rasi, rodu, plemenu ili

čovječanstvu vlada veći strah od bilo kojeg stvorenja i stvorenog bića nego od Allaha dž.š. Prvi i osnovni autentični strah je od Stvoritelja, a prema stvorenjima se iskazuje poštovanje, priznanje, ravnopravnost i solidarnost. Užasan i ogavan arhetipski izvor i paradigma zla i nasilja jeste svjesno, slobodno, ciljano, namjerno i s predumišljajem prodaja Allahovih znamenja, argumenata i dokaza za neznatnu, prolaznu i efemernu dunjalučku korist. To prati šizofrena fatamorgana i šizofrena svijest da je moguće kupiti Dunjaluk za Ahiret ili prodati Ahiret za Dunjaluk. Kruna toga jeste pomama, požuda, nagon i strast za zlatnim teletom oličenom u profilu kapitala, u novcu, u višku rada, u višku proizvoda, u kamati, u dobiti, u zlatu. To u ljudima razvija nezajazljivu pohlepu, gramzivost, egoizam, sebičnost, škrtost i nesolidarnost tako da u današnjem svijetu sa sedam milijardi ljudi svega šezdeset ljudi drži polovinu svjetskog bogatstva izraženog u mjerljivoj kapitalu. Zar to nije najveći izvor egzistencijalnom svjetskom nezadovoljstvu, nepravdi, pobuni i nasilju? Ovdje se nameću neumitna pitanja. Ko je stvorio i Dunjaluk i Ahiret? Kome pripadaju i Dunjaluk i Ahiret? Da li se oni uopće mogu kupovati, prodavati, razmjenjivati i zamjenjivati? Ma koliko čovjek posjedovao i bez obzira koliko je Dunjaluka upisano na njegovo ime da li se ijedan čovjek ikada, bilo kada i bilo gdje, mogao zakovati za zemlju i ovjekovječiti na Dunjaluku? Pa zašto je onda toliko ljudske krvi, pa i stotine miliona nevinih ljudi pobijeno radi trošnih i prolaznih zemnih stvari i koristi?

U svakoj zajednici i društvu, braku i porodici, veliki, opaki i opasni izvor zla, nereda, grijeha i nasilja predstavlja posebno kod mladih ljudi, muškaraca i žena je predaja i zakivanje za strasti koje ih odvođe od pravog znanja i blokiraju im osjetila, ali i razaraju im bračni, porodični, rodbinski, javni i društveni život:

“Da li si vidio onoga koji je strast svoju uzeo za svoga boga, onoga koga je Allah prepustio zabludi znajući ga i pečat stavio na sluh njegov, srce njegovo, a na vid njegov koprenu navukao? I ko će ga uputiti stazom pravom nakon Allaha? Zar se nećete prisjetiti i opomenuti?” (El-Džasije, 23 i 24.).

U svakom vremenu i na svakom prostoru izvor i humus nasilja i grijeha su: samovolja, neutemeljena i nezasnovana mržnja i netrpeljivost prema ljudima. Uz to ide svjesno, ciljano i planirano, u ime Allaha istinu ne zastupati, ne biti pravedan i izbjegavati istinito i pravedno svjedočenje, a umjesto toga krivo mimo Allahove odredbe, na štetu ljudi za neznatnu korist ili interes ili izbjegavati istinito i pravedno svjedočenje u cilju i funkciji merhaba čaršijio na sve četiri strane i nezamjeranja ni s kim. Poseban korijen podmuklog i poganog zla, licemjerstva, grijeha i nasilja predstavlja svijest onih ljudi koji samo verbalno, formalno, deklarativno, nominalno i samo na riječima vjeruju u ono što je objavljeno Muhammedu a.s., i ono što je objavljeno prije njega, a u životu, stavu, sudu, zakonu, normi, određenju, načelu, principu i presudi, prizvati i držati se autoriteta šejtana. Nema nikakve dvojbe da u praformu, pramodel i topos grijeha, zla, nereda, opakih i opasnih bolesti i nasilja spada

vanjska ili tjelesna pornografija, prostitucija, zinaluk, travestizam, uniseks, grupni seks:

“Nevjernici će zažaliti što muslimani nisu bili. Ti ih ostavi da jedu i da se uživljavaju i neka ih puste nade varaju, a saznat će, doista oni!” (El-Hidžr, 2. i 3.).

Jedan od izvora nasilja u svijetu jeste sveukupan način života, sveopća industrijalizacija, saobraćajni udesi, rastavljenost roditelja, posebno majki od djece, kriza i raspad braka i porodice, poremećenost odnosa između vladara i naroda, očeva i sinova, majki i kćeri, starijih od mladih, muževa i žena i među prijateljima. Tu su poremećeni i odnosi između brakova, porodica, rodbine, rodova, plemena, naroda, nacija, rasa, zemalja i kontinenata. Nikada čovječanstvo nije imalo ovakav razvoj i bogatstvo, a nikada u svijetu nije bilo više izbjeglica. Čini se da se u svjetskim okvirima među ljudima smanjuje i stanjuje: povjerenje, stabilnost, sigurnost, uzajamno uvažavanje, razumijevanje i priznavanje, saradnja, solidarnost, koegzistencija, ravnopravnost, integracija, akulturacija, suživot i tolerancija, a povećava se dominacija, asimilacija, diskriminacija, segregacija, betonski zidovi i bodljikave žice pred izbjeglicama uglavnom iz muslimanskih zemalja koje se jedna po jedna raspadaju i u kojima su uvjeti života skoro nepodnošljivi.

U svjetskim okvirima pod egidom globalizacije događa se svjetsko pustošenje kultura i ljudi sve manje pažnje obraćaju na čast, dostojanstvo, dignitet, identitet, subjektivitet, karakter, vjerodostojnost i vlastitu ličnost. Sve to čini plodno tlo za iracionalno i nasilno ponašanje.

الموجز

ظاهرة العنف ومضمونها

مصطفى سباهيتش

إن كافة التعاليم الخلقية تقوم على مسائل الخير والشر، والأمر والنهي، والحرية والمسؤولية، والقدرة والتكليف، والحق والواجب. وفي هذا المقال يتحدث الكاتب عن ظاهرة العنف ومضمونها مع التركيز على منابع

Summary

PHENOMENON AND CONTENT OF VIOLENCE

Mustafa Spahić

All schools of ethics are based upon issues of good and evil, freedom and responsibility, opportunities and duties and rights and obligations. In this article the author discusses

الشر والعنف، وخاصة من منظور تعاليم الإسلام. فالأخلاق في تعاليم الإسلام تقوم على تقديس حرمة الحياة والعدل والمساواة. إن نسيان الله والابتعاد عنه والتقرب من الشيطان يؤدي حتما إلى إهلاك الذات، وإنكار القيم والمبادئ، وإلى الظلم والعنف بحق الآخرين، والفساد وتهديد الطبيعة. إن المسلمين يؤمنون ويدركون - استنادا إلى مصدرى الإسلام الأساسيين، القرآن الكريم والسنة النبوية الشريفة - بأن الله واحد رب الناس أجمعين، بغض النظر عن تسمية الناس له، وبأننا جميعا مخلوقاته المتساوون، ومرجعنا جميعا إليه، وكلنا سنحاسب أمامه. وبما أنه لا يوجد إلها وإلهنا بل هو إله واحد أحد، فلا فرق بين لصوصنا ولصوصهم ومجرميننا ومجرميهم وظالمينا وظالمهم وأشراونا وأشراهم وكاذبيننا وكاذبيهم، ومنحرفينا الجنسيين ومنحرفيهم، بل يوجد فقط لصوص ومجرمون وظالمون وجبارون وكاذبون وسارقون. إن منابع الشر والعنف وأمثلهما هي الأفكار والأيديولوجيات والتصورات والنظريات والعقائد والمعتقدات القائمة على مصادر شيطانية ولكن البعض يحاولون إضفاء الشرعية والمشروعية عليها بربطها بالله زورا وبهتانا.

الكلمات الرئيسية: مصادر الإسلام، الأخلاق، العدل، المساواة، العنف، الشر، الفساد.

the phenomenon of violence and its content focusing upon sources of evil and violence primarily from the perspective of the teachings of Islam. The ethics based on the teachings of Islam upholds the sanctity and inviolability of life, justice and equality. Forgetting God, alienation from God and convergence with devil inevitably leads to self-destruction, negation of values, injustice, violence, disorder and is jeopardising the nature. On the bases of the sources of Islam, Qur'an and the Hadith, Muslims believe and are aware, however we call upon or name God, He is the One and the Same, we are all just his creatures and are all equal before Him, to Him we shall all return and to him we are answerable. Just like there is no ours and theirs, but only One God, thus there is no ours and theirs thieves, criminals, wicked, abusers, villains, liars and robbers, but just thieves, criminals, wicked, abusers, villains, liars and robbers. Sources and the archetypes of evil and violence are thoughts, ideas, ideologies, concepts, theories, doctrines and dogmas based upon devils sources.

Key words: sources of Islam, ethics, justice, equality, violence, evil, disorder